

DNTs hytte- og rutestrategi

(revidert etter landsmøtet 2010)

2010

Innholdsfortegnelse

Innledning	Side 3
Bakgrunn	
Målsetting med strategien	
Målgruppe for strategien	
Fremdrift i arbeidet	
Foreningsnett	
Bakgrunnsdokumenter	
Del I – Overordnede føringer	Side 8
1. Utvikling av DNTs hytte- og rutenett	Side 8
1.1 Ønsket hyttestruktur	Side 8
1.2 Hyttestørrelse, standard og tilbud	Side 9
1.3 Tilrettelegging utenfor hyttene	Side 9
1.4 Ønsket rutestruktur	Side 10
1.5 Drift og utvikling av hytte- og rutenett	Side 10
1.6 Gjennomgående ruter	Side 10
1.7 Tilrettelegging for hunder på hyttene	Side 11
1.8 Rutiner for bestilling av seng/rom/hytte	Side 11
1.9 Utvikling av DNT-tilbud rundt hytte-, hotell- og alpinfra	Side 12
1.10 Rutenettets infrastruktur i forhold til buss og tog	Side 12
2. Miljøvennlig bygg og drift	Side 13
2.1 Miljøfyrtårn og kriterier for miljøvennlige hytter	Side 13
2.2 Miljøvennlige bygg	Side 13
3. Nye prioriterte virksomhetsområder	Side 14
3.1 Tilrettelegging langs kysten	Side 14
3.2 Tilrettelegging i nærområder	Side 15
3.3 Gradering av stier og toppturmerking	Side 15
3.4 Anlegg for ulike grupper	Side 16
Del II - Fakta om hytter og ruter i DNT	Side 17
1. Hytter	Side 17
2. Tilrettelegging og merking av stier og løyper	Side 21
3. Spillemidler til friluftsmål	Side 22
4. Offentlige krav/lovverk som regulerer vår virksomhet	Side 24
Del III – Hytte- og ruteplan for hver forening	Side 31

Innledning

I DNTs strategidokument, Veivalg for DNT 2009 – 2012 etterlyses det en helhetlig plan for arbeidet med hytter og ruter i DNT. Her følger et forslag til svar på dette. Dokumentet er delt inn i tre deler. Den første delen er et strateginotat om en ønsket utvikling i DNT, den andre delen er en faktadel, mens den tredje delen vil bli en konkret plan for hver medlemsforening i DNT.

Strategidelen har ikke tallfestede målsettinger, men inneholder klare føringer for arbeidet og en beskrivelse av en ønsket situasjon/utvikling for hytter og ruter i DNT.

Strategien vil være gjeldende inntil en ny eller en revidert strategi blir vedtatt på DNTs landsmøte.

Bakgrunn

Det enkle og lite ressurskrevende friluftslivet i Norge, som fotturer og skiturer fra hytte til hytte, har lange tradisjoner. Tradisjonelt friluftsliv med enkle midler er det friluftsliv som best overensstemmer med å ta vare på og verne naturen. Dette representerer unike verdier som turistforeninger og turlag har et særlig ansvar for å stimulere og sikre for fremtiden.

DNTs medlemsforeninger har gjennom sin lange historie etablert og driftet et nasjonalt nettverk av stier, løyper og overnattingssteder - først og fremst i fjellet. Foreningene har gjennom en snart 150-årig historie utviklet et hytte- og rutenett i større fjell- og skogområder som ivaretar mulighetene for flerdagersturer og gjennomgående turer i de aller fleste deler av landet. Dette gir organisasjonen en spesiell rolle og et spesielt ansvar for videreføring av et tilbud i utøvelsen av friluftsliv. DNTs standarder for anlegg og drift sikrer enkelhet og miljøvennlighet, og bidrar til en tilrettelegging som er allment tilgjengelig. DNTs hovedmål er å få flere ut på tur og synliggjøre de helsebringende effektene av friluftsliv, og DNT har et aktivitetstilbud som retter seg mot hele befolkningen. Vi skal ha et tilbud hvor alle skal føle seg velkommen og legge spesielt til rette for grupper som i dag ikke er kjent med tilbudet. Samtidig skal vi bidra til å gjøre det lett for folk å bruke naturen og oppleve gleden ved det enkle friluftslivet.

I Stortingsmelding nr. 39 Friluftsliv - Ein veg til høgare livskvalitet (2000 – 2001) kan vi blant annet lese følgende som berører vår virksomhet, og som må ligge til grunn for drift og utvikling av hytte- og rutenettet fremover:

”I tillegg til nærmområda har skog- og fjellområda alltid vore, og vil framleis vere viktig område for friluftsliv. Naturområde i samband med hytteområde, hotell, turisthytter og liknande der det er lagt til rette med stigar, turkart m.v., blir mykje brukt. I tillegg til tilrettelegging for friluftsliv er høvet til overnatting eit sentralt grunnlag for desse områda sin popularitet”. I samme avsnitt kan man lese følgende: ”Område der ein ikkje har lagt til rette for ferdsel, har naturlig nok mindre trafikk, men dei er likevel viktige for å ta vare på mangfaldet av høve til utøving av friluftsliv. Særlig viktige er dei større samanhengande inngrepsfrie områda.”

Et viktig prosjekt i oppfølging av den forrige stortingsmelding om friluftsliv var utarbeiding av Norsk sti- og løypeplan (DN-notat 1994-10). Denne planen, som DNT var med på å lage, gir

anbefalinger, mål og retningslinjer for stier og løyper i fjellet. Sammen med prinsipp for naturvennlig tilrettelegging som er nedfelt i DNT-håndbok 1993-3 har disse anbefalingene dannet grunnlag for en samordnet håndtering av tilrettelegging for friluftsliv generelt og i fjellområdene spesielt.

Ovennevnte føringer fra myndighetene har ligget til grunn for det arbeidet DNT sentralt og DNTs medlemsforeninger har gjort i forhold til hytter og ruter. Likevel føler man behov for en egen DNT-strategi som berører drift og utvikling av hytter og ruter i DNT-systemet. Målet med strategien er blant annet å bedre tilbudet til medlemmene gjennom en bedre koordinering og helhetlig utvikling av tilbudet og sikre at medlemsforeningene får gode rammevilkår for drift av hytter og ruter også i framtiden.

De senere årene har DNT hentet inn detaljert statistikk fra overnattinger på hytter, medlemsaktivitet og dugnad. Statistikken viser at det totalt sett ikke er noen særlig endring i overnattingstall, men at det er langt flere som besøker hyttene. Av dette kan vi trekke den slutning at hver enkelt medlem/gjest overnatter færre ganger på hyttene. Det er også flere som bor fast på hyttene. Det er viktig at disse momenter også teller med når en videreutvikling av hytter og ruter drøftes.

Det er viktig at hele DNT har fokus på hytte- og rutetilbudet, og at det arbeides aktivt for å få enda flere til å benytte seg av det. Hytte- til hyttekonseptet, med en stor andel av selvbetjeningshytter, er unikt og må løftes fram i markedsføringen av DNT både fra sentralt og lokalt hold.

Målsetting med strategien

DNT ønsker et bedre styringsverktøy for utvikling av egen virksomhet. Bruk og vern av natur må preges av bevisste valg, og det er vesentlig at DNT møter blant annet klimautfordringene, miljøtrusler og samfunnsansvaret som tilligger DNT på en slik tillitsvekkende måte at DNT i fremtiden både blir en viktig premissleverandør for tilrettelegging av friluftsliv og kan drive egen virksomhet innenfor akseptable rammer. Målsettingen med å utarbeide en hyttestrategi er å:

1. *Legge føringer for og gi veiledning til medlemsforeningenes utvikling av sin virksomhet*
Strategien vil både ha en strategidel, en faktadel og en del med lokale planer.

2. *Sikre at DNT får drive sin virksomhet i fremtiden*

Det er helt nødvendig å ha en styrt utvikling av virksomheten. DNT må vise at man er bevisst sitt samfunnsansvar både i forhold til klimautfordringer, et økende press på naturområder, flere medlemmer og et økende press i forhold til reiselivet og en kommersiell utnyttning av verneområder.

Målgruppe for strategien

Internt i organisasjonen vil strategien være et styringsverktøy for medlemsforeningene. Eksternt, i forhold til offentlige myndigheter, medlemmer og samfunnet forøvrig, vil strategien bidra til enda større tillit til DNT, i tillegg til at DNT kan være retningsgivende for andre som driver tilsvarende virksomhet.

Fremdrift i arbeidet

Hyttestrategien er utarbeidet av DNTs administrasjon med faglig støtte i DNTs hyttedriftsutvalg. Strategien har også blitt forelagt DNTs naturvernutvalg.

Hyttestrategien ble behandlet i landsstyret i januar 2010. Den ble deretter sendt på høring til medlemsforeningene, til DNT ung, DNT fjellsport og til DNTs naturvernutvalg. Etter en ny behandling i landsstyret vil strategien bli behandlet på landsmøtet i Nord-Trøndelag i juni 2010.

Når strategien er vedtatt på landsmøtet, må de medlemsforeningene som ikke allerede har en hytte- og ruteplan starte arbeidet med dette. De foreningene som allerede har en plan bør sjekke om det er noe vesentlig som mangler. Det vil bli sendt ut en mal fra DNT sentralt for dette arbeidet. Målet må være at hver medlemsforening har en plan før landsmøtet i 2011.

Selv om hytte- og rutestrategien er utarbeidet på bakgrunn av gjeldende veivalgsdokument vil det meste i dokumentet være gjeldende mye lenger, og det er sannsynligvis tilstrekkelig at man sjekker behovet for oppdatering på enkelte områder i forbindelse med nye veivalgsdokument.

Foreningsnett

Det er viktig å se hytte- og rutestrategien i sammenheng med Foreningsnett . På www.turistforeningen.no/foreningsnett vil det til enhver tid finnes oppdatert informasjon og dokumentasjon som gjelder hytter og ruter. Foreningsnett vil både fungere som en faktabank og være et sted for erfaringsutveksling.

Bakgrunnsdokumenter

Til grunn for forslaget til hytte- og rutestrategi for DNT ligger formålsparagraf, visjon, verdier og veivalg for 2009 – 2012.

DNTs formålsparagraf er styrende for virksomheten:

DNT skal arbeide for et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv og for sikring av friluftslivets natur- og kulturgrunnlag

DNTs visjon: Naturoplevelser for livet

Friluftsliv er det rike liv med enkle midler. DNTs overordnede utfordring er å formidle friluftslivets muligheter for individet til å realisere drømmer, og til å oppleve ro, stillhet, natur, glede, utfordring, begeistring, undring, livsmot, bedre helse, samhold og tro på en bærekraftig fremtid. De gode mulighetene for å drive det enkle friluftslivet i Norge vil kunne bevares hvis vi gjør de riktige grepene. Målet er at medlemmene skal oppleve at DNT skaper naturoplevelser for livet.

DNTs verdier (STIEN) skal gjenspeiles i foreningenes tilbud. Verdiene skal også prege arbeidet, samhandling og kommunikasjonen med andre i og utenfor organisasjonen, leverandører og samarbeidspartnere. Verdiene skal kort sagt prege det daglige arbeidet både lokalt og sentralt

Spennende - DNT skal gi utfordrende opplevelser i natur gjennom ulike tilbud som virker stimulerende i forhold til de behov hver enkelt har. Her ligger også et grunnleggende ønske og behov hvert enkelt menneske har til utfordringer og opplevelse av glede, begeistring og lykke.

DNT skal utfordre medlemmene i forhold til den enkeltes ferdighets- og aktivitetsnivå. Uansett alder, interesser og fysisk nivå, skal DNT kunne tilby aktiviteter som er tilrettelagt på naturens premisser, er ikke-motoriserte og basert på egne krefter. Spesielt blir spenning viktig i arbeidet med å engasjere ungdommen i friluftaktiviteter.

Troverdige - DNTs ambassadører skal fremstå som ærlige og ordentlige overfor medlemmer, samarbeidspartnere, myndigheter og andre interessenter, og virksomheten skal skape tillit. I hele virksomheten skal trygghet og kvalitet være i fokus.

Inkluderende - DNT skal ha et tilbud der alle skal føle seg velkomne. Spesielt vil det være viktig å legge til rette for grupper som i dag ikke er kjent med tilbudet. Det betyr også at alle ledd i organisasjonen skal ta godt vare på medlemmer og samarbeidspartnere. Medlemmene i DNT skal oppleve en organisasjon hvor de deler på de gode opplevelsene i naturen. Foreningens arbeid skal være basert på medlemmenes felles, frivillige innsats. Dugnadsarbeid er bærebjelken i DNT.

Enkelt - Vi skal bidra til å gjøre det lett for folk å bruke naturen og å oppleve den ekte gleden ved det enkle friluftslivet. Tilbudene skal ha en nøktern, kvalitetsmessig god standard med vekt på trivsel og atmosfære på hyttene, men de kan være differensiert når det gjelder tilrettelegging.

Naturvennlig - DNTs tilrettelegging skal være preget av varsomhet i forhold til naturmiljøet med beskjeden ressursbruk, og driften skal være miljøvennlig. DNT skal arbeide for å redusere utslippene fra egen virksomhet, og utøve ekstra varsomhet i sårbare områder. Aktivitetene skal baseres på en helhetlig naturforståelse og at naturens tålegrenser ikke overskrides. DNT skal fremme opplevelser på naturens egne premisser. Det er de ekte opplevelser og naturens skjønnhet som skal stå i sentrum, og DNT skal gjennom sin virksomhet hjelpe, veilede og tilrettelegge slik at medlemmene kan ta i bruk naturen på en sikker og økologisk bærekraftig måte som gir både rom og ro for den enkelte.

DNTs veivalg for 2009 – 2012 har fire målområder. To av disse målområdene har en hytte- og rutestrategi som en av de viktigste målsettingene.

Målområde 1 Tilbud – DNT skal arbeide for å få flest mulig ut på tur, og ha et godt tilbud til medlemmene og andre. Et attraktivt tilbud skal føre til flere medlemmer.

1c – Utvikle turområder, lettere tilgjengelig

Målområde 2 Samfunnsaktør – DNT skal være en høyt profilert samfunnsaktør, som bidrar aktivt til å sikre friluftslivets natur- og kulturgrunnlag, og utvikle menneskers kjennskap og holdninger til natur og friluftsliv.

Målområde 3 Naturvennlig – DNTs virksomhet skal være naturvennlig.

3a – Kollektivtransport

3b – Miljøvennlig bygg og drift

Målområde 4 Organisasjon – DNT skal forbedre sitt arbeid med organisasjons- og kompetanseutvikling, og kvalitetssikre dette i hele organisasjonen.

DNTs hytte- og rutestrategi vil ha følgende innhold og oppbygning

- Del I – Overordnede føringer
- Del II – Fakta om hytter og ruter i DNT
- Del III - Hytte- og ruteplan for hver forening.

Del I – Overordnede føringer

De overordnede føringene, vedtatt av DNTs landsmøte i 2010, vil være førende for den enkelte forenings planer for hytter og ruter. Denne delen består av fire kapitler.

Det første kapitlet gir føringer for hvordan DNTs medlemsforeninger bør drive sin tilrettelegging av hytter og ruter i fremtiden med henvisning til offentlig lovverk og retningslinjer samt enkelte anbefalinger fra DNTs hyttedriftsutvalg.

Det andre kapitlet gir føringer og råd for hvordan bygg og drift hytter kan drives på en mer miljøvennlig måte.

Det tredje kapitlet omhandler områder/virksomhet DNT som helhet tidligere ikke har hatt tradisjon å jobbe med, men som er løftet frem i DNTs veivalgsdokument som satsingsområder.

1. Utvikling av DNTs hytte- og rutestruktur

St.meld. nr. 26 (2006-2007) ”Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand” setter som mål at alle skal ha mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende, trivselsskapende og miljøvennlig aktivitet. I Energi- og miljøkomiteens innstilling til naturmangfoldloven, Ot.prp. nr 52 (2008-2009), ble det understreket betydningen av å legge forholdene til rette for aktiv bruk av områder for friluftsliv. Siden svært mange verneområder er opprettet av hensyn til friluftslivsverdiene, betyr dette at en tilrettelegging for friluftsliv (fotturer, skiturer, sykling, kiting m.m.) også må gjelde her.

Det er nødvendig både å sikre og videreutvikle mulighetene for friluftsliv i Norge, både langs kysten, i skogen og på fjellet. Ulike forutsetninger og oppfatninger om hva som gir gode naturopplevelser gir behov for tilrettelegging. Graden av tilrettelegging må likevel variere, slik at alle gis mulighet til gode opplevelser. Tilpasninger for friluftslivet må likevel ikke overskride naturens tålegrenser.

1.1 Ønsket hyttestruktur

Tilgjengeligheten til våre hytter varierer i dag stort, fra parkering ved hytta til dagsetapper på 12 timer. En slik variasjon bør fortsette av hensyn til ulike behov også i fremtiden. Områder uten fysiske inngrep er få, og det er viktig å verne om de som er igjen. Likevel vil det fortsatt være områder hvor det er hensiktsmessig å etablere nye hytter. Mange områder må likevel sies å være ferdig utviklet, mens andre områder er det kun behov for mindre endringer. (Det kan også være aktuelt å legge ned hytter som enten er svært lite brukt eller dersom det er andre grunner til det.

Retningslinjer for DNTs hyttestruktur

For å få en planmessig utvikling, og for å avklare hvor økt tilrettelegging er hensiktsmessig, bør naboforeninger se på hyttenettet samlet. Dette for å unngå uønsket utvikling, og for å bli oppfattet som en enhetlig organisasjon.

1. Områder uten tilrettelegging av hytter (fjell, skog, kyst)

- Ingen eksisterende tilrettelegging for friluftsliv eller reiseliv
- Ingen annen type bebyggelse eller større naturinngrep
- Områder med særlig viktige arter, naturtyper eller økosystemer
- Større naturområder med preg av uberørthet

2. Områder med videreutvikling av hyttenettet

- God kollektivdekning
- Nasjonalt viktige turruter med mer enn fem timers gangavstand
- Gjennomgående turruter og rundturer
- Der forbindelseslinjer mellom viktige turområder mangler
- Nærturområder og langs kysten (kystleden)

3. Områder hvor hyttestrukturen fryses eller tilpasninger er nødvendig

- Får bruk er til vesentlig skade på naturmangfoldet
- Hvor økt slitasje på naturen eller inngrep vil redusere opplevelsesverdiene

1.2 Hyttestørrelse, standard og tilbud

Et enkelt, aktivt, allsidig og naturvennlig friluftsliv, tilgjengelig for flest mulig mennesker, gir behov for ulike typer hytter. Personer med liten friluftslivskunnskap eller med funksjonshemminger, vil for eksempel ofte ha større behov for tilrettelegging og oppfølging enn andre. Særlig populære turområder vil også kunne kreve et noe mer omfattende tilbud. Dette må imidlertid veies opp i mot prinsippene i punkt 1 – 3 nevnt over.

Bestyrer- og tilsynskontrakter må utformes på en slik måte at hyttene drives i tråd med gjeldende hytte- og rutestrategi.

1.3 Tilrettelegging utenfor hyttene

Uteområdene ved DNTs hytter er svært forskjellige både med hensyn til vern av natur, grunneieres interesser og andre forhold. Flere uteområder i direkte tilknytning til hyttene har potesial til bedre tilrettelegging som gir en merverdi både for hyttebesøkende og turgåere.

Ved tilrettelegging av uteområder bør hyttebesøkendes trivsel og aktivitetsmuligheter være prioritert så fremt dette ikke strider imot naturhensyn og grunneierinteresser. Uteområdene ved DNT-hyttene bør invitere til telting der det ikke er særskilte grunner (som for eksempel hensyn til natur, slitasje etc.) som taler imot dette.

Dersom teltere bruker hyttenes fasiliteter, slik som for eksempel gass, ved og tørkerom, skal de betale for dette.

Av hensyn til telternes fotavtrykk i form av slitasje, avfall og etterlatenskaper, er det en stor fordel å samle dette i tilknytning til en hytte. Tilrettelegging for utendørs matlaging og toalett gir ikke bare en merverdi for teltere, men også for det lokale økosystemet.

1.4 Ønsket rutestruktur

Rutenettet vil i hovedsak følge hyttestrukturen. Det vil likevel være områder uten hytter hvor det også merkes, som topturruter, i nærturområder og langs kysten. Av samme årsaker som for hyttestrukturen bør omfanget av rutene variere avhengig av hvilke type område man befinner seg i. For områder hvor en videreutvikling av turtilbudet er ønskelig kan flere rutealternativer mellom hyttene aksepteres (f.eks. mellom Snøheim og Åmotdalshytta), mens det i de resterende områdene kun bør være ett rutealternativ. Tilrettelegging av stier kan i spesielle tilfeller tilpasses bruksfrekvens og slitasje (f.eks. stien til Preikestolen). I naturområder med preg av uberørthet bør merking av nye ruter unngås. Rutestrukturen må også ta hensyn til områder med kulturminner, villrein og andre sårbare arter.

De samme prinsippene gjelder for vinterrutene. Kvisterutene vil imidlertid ha en kanalisierende effekt, og kan nettopp bidra til å hindre unødig forstyrrelse.

En annen ønsket utvikling er å lage rundtur av forskjellig lengde. Det kan være praktisk å ha samme start- og endepunkt enten en benytter kollektivtransport eller egen bil. I enkelte områder hvor merking i terrenget ikke er ønskelig kan GPS-spor være en alternativ ”merkeform”.

Det er også viktig å arbeide tett sammen med andre aktører som merker som for eksempel kommuner, idrettslag, reiselivsdestinasjoner m.fl.

1.5 Drift og utvikling av hytte- og rutenettet

DNT ønsker å tilby en god standard på sitt tilbud. Dette krever godt vedlikehold av det eksisterende tilbudet. Man bør også samarbeide med eksisterende private turisthytter. Dette vil både begrense arealinngrepene, bidra til videre drift og støtte opp om lokalt næringsliv.

Retningslinjer for prioritert drift og utvikling av hytte sti- og løypenettet:

- Vedlikehold av eksisterende hytteanlegg
- Vedlikehold av eksisterende rutenett
- Inngå samarbeidsavtaler med private turisthytter fremfor å bygge nytt
- Overta private buer og setrer fremfor å bygge nytt
- Overta avhendede offentlige bygninger
- Knytte hytter som er åpne for allmennheten til DNTs rutenett
- Et utviklet rutenett i nærområdet

1.6 Gjennomgående ruter

Siden 1993 har det blitt etablert enkelte gjennomgående ruter i regi av DNT-systemet. Nordkalottleden og Nordlandsruta var først ut. Deretter kom Rondanestien og Jotunheimstien, som begge starter i Oslo sentrum. Grensesømmen ble etablert i 2005 i forbindelse med Friluftslivets år og 100-års markeringen av løsrivelsen fra Sverige. I 2010 skal arbeidet med å få fullført ruten fra Kautokeino til Nordkapp starte opp. Dette blir en sammenkobling av

eksisterende E1, som nå slutter ved Grövelsjön i Sverige, Grensesømmen som i dag slutter på Treriksrøysa i Troms fylke og Nordkalottleden som slutter i Kautokeino. Finnmarkseiendommen har gitt tillatelse til en forlengelse fra Kautokeino mot Nordkapp i løpet av sommersesongen 2010. De siste årene har det også vært jobbet med å få etablert Bergensstien, som går fra Oslo til Bergen, og Siddisruten, som skal gå fra Oslo til Stavanger. Kristiansand og Opplands Tf. har startet opp et arbeid med å få etablert Norgesleden, som skal gå fra Lindesnes i sør mot Nordkapp. Det er naturlig koble sammen de ulike rutene der det faller naturlig.

Det kan også være naturlig å søke samarbeid med Pilegrimsledene der det finnes skjæringspunkter med vårt tilbud.

Både utvikling og drift av gjennomgående ruter er krevende, og det er viktig at det ikke settes i gang flere tiltak enn det foreningene klarer å opprettholde på en god måte. Selve driftskonseptet av de lange rutene (web, premiering, merking) må avklares i planleggingsfasen. Dette er spesielt viktig fordi det er mange foreninger som har ansvaret sammen. Det er viktig at tilretteleggingstiltak som merking, skilt, broer m.m. er like god også i ettertid.

Det vil være spesielt viktig å støtte oppunder overnattingsmuligheter i forbindelse med overgangsruiter mellom to turområder. Her bør naboforeninger samarbeide for å få til et godt tilbud for brukerne. Dersom det ikke finnes noen turistforeningshytter tilgjengelig kan det være aktuelt å gjøre avtale med private overnattingssteder.

Det vil bli nødvendig å få på plass et merkesystem bestående av T-merking, skilt og informasjonsplakater slik at disse rutene oppfattes som en del av DNTs tilbud.

1.7 Tilrettelegging for hunder på hyttene

Landsmøtet i 2009 oppfordret medlemsforeningene til å fortsette arbeidet med å legge til rette for hunder på hyttene på en slik måte at det tas nødvendig hensyn til dyreallergikere, gjester som er redd for hunder og for beitedyr. Den praktiske tilretteleggingen må tilpasses det enkelte området og den enkelte hytte, og takten i gjennomføringen tilpasses den enkelte forenings muligheter.

Det må komme tydelig fram i presentasjonen av hver enkelt hytte på DNTs nettsider hvilke hytter som er tilrettelagt for hund.

Landsmøtet oppfordret foreningene til å hente fram eksempler på gode praktiske løsninger for tilrettelegging for hund på hyttene, og sa at det er et mål at flest mulig hytter har et tilbud til hund i løpet av strategiperioden.

Forslag til tiltak på hyttene

Det er mange ulike løsninger på tilrettelegging for hund rundt omkring i landet. Det vil bli lagt ut en oversikt over dette slik at de som ennå ikke har gjort noe på området kan få gode råd fra de som etterhvert har mye erfaring. En slik oversikt vil bli lagt ut og oppdatert på Foreningsnett.

1.8 Rutiner for bestilling av seng/rom/hytte

I utgangspunktet er DNTs hytter åpne for alle, og prinsippet om at det er plass til alle som kommer ligger til grunn. I enkelt tilfeller kan det være hensiktsmessig å etablere

bestillingssystemer. Det kan være hytter i nærheten av store pressområder, spesielle hytter beregnet for f.eks. skoleklasser, Barnas Turlag eller funksjonhemmede.

På betjente hytter kan det etableres et bestillingssystem, men det skal settes av tilstrekkelig kapasitet til de som går fra hytte til hytte uten forhåndsbestilling.

1.9 Utvikling av DNT-tilbud rundt hytte-, hotell og alpisentra

Nordmenn bygger i dag sine fjellhytter i større grad rundt større fjellsentra (f.eks. Trysil, Hemsedal og Geilo). Mange DNTs hytter og ruter ligger ikke langt fra disse, men brukes i mindre grad av de tradisjonelle hytte- og hotellgjestene. Vi tror det er mange potensielle DNT-gjester i disse dersom man greier å skape kontaktpunkter mellom disse turiststedene og DNTs hytter og ruter. God informasjon på nettsider, og ikke minst ved skilting i terrenget, vil kunne føre til økt besøk på DNT-hytter i nærheten av slike områder.

DNTs arbeid i nærheten av store turiststeder må skje etter retningslinjer DNT ellers følger. Det er avgjørende at allemannsretten er grunnlaget for ferdselen, og betaling for bruk av natur må unngås.

1.10 Rutenettets infrastruktur i forhold til buss og tog

DNT skal gjennom sin virksomhet hjelpe, veilede og tilrettelegge slik at medlemmene kan ta i bruk naturen på en sikker og økologisk bærekraftig måte. En viktig del av DNTs rolle som samfunnsaktør er at vi skal legges til rette for miljøvennlig transport, det vil si bruk av kollektivtransport i forbindelse med tilbudet vårt. Det er derfor nødvendig med en systematisk vektlegging av tilbud som særlig kan benyttes med utgangspunkt i kollektivtransport, både for vanlige turgåere og for organiserte grupper (fellesturer, Barnas turlag m.v.).

God kollektivdekning er viktig i dagens klimadebatt, og spesielt i fjellområder som Hardangervidda, Dovre, Rondane og Skarvheimen som både har villrein og god kommunikasjon med tog, må friluftslivets plass holdes fram i debatten.

Medlemsforeningene er nærmest til å påvirke eller forhandle med lokale kollektivselskaper, mens DNT fra sentralt hold kan ha en rolle i kontakt med NSB og andre landsomfattende selskaper. DNT må arbeide aktivt for å hindre at viktige togstopp blir lagt ned eller redusert.

Punkter i dette arbeidet vil være:

- Informasjonsarbeid om kollektivtilbudet er en viktig del av tilretteleggingsarbeidet.
- Del av miljøfyrtårnsarbeidet: Med utgangspunkt i Miljøfyrtårnsertifisering er det naturlig å fremme "transport" som et innsatsområde i handlingsplanene for de sertifiserte virksomhetene.
- Viktig med variasjon i tilbudet (= sørge for at ulike brukergrupper, også de turgåere/grupper som naturlig bruker kollektivtransport, får et tilbud).
- Kollektivtilknytning er et punkt i vurderingen av eventuelt nye hytter, slik at tilbudet totalt sett får en bedre "klimaprofil".
- Kartlegge eksisterende og ønsket kollektivtilbud.
- Påvirkning av kollektivselskaper og myndigheter slik at aktuelt tilbud opprettholdes/styrkes.

2. Miljøvennlig bygg og drift

I veivalgsdokumentet sies det at DNT skal bygge og drive hytter mest mulig miljøvennlig. Det bør utarbeides erfaringsbasert dokumentasjon på hvordan en ny type turistforeningshytte kan bygges og drives med minst mulig miljøbelastning innenfor akseptable kostnadsrammer. Like viktig er det å bygge i mindre enheter og fokusere på forbedringstiltak på gamle hytter, og ha fokus på at bygget skal bidra til positive opplevelser for gjestene.

2.1 Miljøfyrtårn og kriterier for miljøvennlige hytter

Miljøfyrtårnsertifisering anbefales som verktøy for miljøvennlig bygg og drift. Oppstart av miljøfyrtårnsertifisering tar utgangspunkt i nettsiden www.miljofyrtarn.no hvor prosedyren beskrives. Ved første gangs sertifisering er det krav om at en godkjent konsulent veileder virksomheten gjennom de aktuelle temaene. Kontakt med en konsulent er altså første steg, og virksomheten trenger ikke forberede seg før første møte med konsulent. Det benyttes "bransjekrav" som er tilpasset betjente og ubetjente hytter, først og fremst kravene til hoteller, kafeer og enkle overnattingssteder. Det skal lages egne miljøhandlingsplaner for hyttene, og oppfølgingen dokumenteres i en årlig miljørapport. Hvert tredje år må hytta resertifiseres. Miljøfyrtårnsertifisering er et godt utgangspunkt for god miljøtilpasning av virksomheten i de enkelte foreninger og på hver enkelt hytte. I miljøsertifiseringsarbeidet på hyttene fokuseres det på disse temaene:

- HMS (helse, miljø og sikkerhet)
- Innkjøp bestemmer ofte avfallsmengde og produkt, og dermed miljøkonsekvensene som oppstår
- Transport i forbindelse med bygg- og driftsfasen
- Energi, både i bygg- og driftsfasen (kan gjerne måles som forbruk pr gjestedøgn)
- Avfall både i bygg- og driftsfasen
- Lokal/ økologisk mat på hyttene

DNTs egen "Håndbok i miljøvennlig hyttedrift" anbefales. Her gis det en grundig gjennomgang av hva miljøvennlig hyttedrift innebærer. Håndboken vil bli lagt ut på Foreningsnett.

Miljøvennlig bygging, riving og rehabilitering styres gjennom lover og forskrifter (Plan- og bygningssloven, avfallsforskrift m.m.)

2.2 Miljøvennlige bygg

Ved planer om eventuelle nybygg er første steg vurderinger av behov og ønsker, slik at ressursbruk minimaliseres. Noen spørsmål man stiller seg er:

- Hvilke alternativer finnes (bygge nytt, oppruste, erverve eller leie eksisterende bebyggelse osv.)
- Hva er optimal lokalisering (i forhold til bruk/rutenettet, transport, klimatiske betingelser, energiforbruk, avfallssituasjonen)
- Hva er behovet bruksmessig (betjent, ubetjent, selvbetjent, kapasitet, standard)
- Hva er miljøbelastningen pr. gjest ved bygging og drift (betjent, ubetjent, selvbetjent)
- Hva er den beste utforming og materialbruk

"Håndbok i miljøvennlig hyttedrift" gir veiledning i mange av disse forholdene.

Nye tekniske forskrifter for bygging har strenge krav i forhold til miljøvennlig bygging. Foreningsnett vil til enhver tid være oppdatert med de nyeste forskriftene m.m.

Miljøfyrtårnsertifisering er også et utgangspunkt for oppstart av en byggeprosess. Prosessen blir da satt inn i en ramme hvor dokumentasjon av prosessen foregår. Det er også utarbeidet kriterier for miljøvennlige bygg i den nordiske miljømerkeordningen Svanen (www.ecolabel.no). Gjennom den lovpålagte prosessen etter plan- og bygningsloven m/forskrifter vil det være krav om en rekke miljøtilpasninger.

Like viktig som å tenke miljø når man bygger nytt er å gjøre miljøforbedringstiltak på eksisterende bygg. Eksempel på et slikt tiltak er å bytte til rentbrennende ovner og legge til rette for mindre enheter slik at man ikke trenger å varme opp et stort areal dersom det er få personer på hytta. Eksempler på gode tiltak kan legges ut på Foreningsnett. Et annet viktig miljøtiltak er at man tar utgangspunkt i lokal byggeskikk og estetikk når nye bygg planlegges.

3. Nye prioriterte virksomhetsområder

Dette kapitlet omhandler virksomhetsområder som ikke har vært de mest sentrale kjerneområdene til DNTs medlemsforeninger, men som enkelte likevel har jobbet med. Arbeidsområdene som her er omtalt er løftet frem i DNTs veivalgsdokument som satsingsområder.

En av de store utfordringene i forhold til å f.eks. bygge hytter i "nye" områder som kyst, skog, nærmiljø m.m. er at spillemiddelordningen for bygging i friluftslivsområder kun gjelder fjellet, og at den ordinære spillemiddelordningen ikke gir støtte til overnattingshytter. DNT sentralt jobber kontinuerlig med å få endret disse ordningene slik at de er mer tilpasset vår virksomhet.

3.1 Tilrettelegging langs kysten

Stadig flere av DNTs medlemsforeninger tilrettelegger for stier, hytter og aktiviteter langs kysten. Dette både i henhold til DNTs veivalgsdokument og folks ønske om et aktivt friluftsliv på kysten.

Kyststi

Kyststi er tilrettelegging av stier langs kysten. Disse merkes med en egen logo. Det er mange aktører som tilrettelegger for stier på kysten og i nærmiljøet. Merkehåndboka gir veiledning for hvordan disse stiene skal merkes. Den skal merkes som en gjennomgående led med den spesielle logoen for kyststi. I tillegg skal den organisasjonen som har ansvaret for merkingen synliggjøre egen logo på den aktuelle strekningen. I DNTs tilfelle skal DNTs logo benyttes sammen med kyststilogoen.

Kystled

Kystled er et overordnet navn på fellesprosjektet mellom DNT, Forbundet KYSTEN og Friluftsrådernes Landsforbund hvor målsettingen er å tilrettelegge for enkelt og naturvennlig

friluftsliv på kysten. Prosjektet inkluderer både arbeid og tilrettelegging gjennom kystled og kyststi. Kystled inkluderer overnatting m/ ferdsel på sjøen med båt, og merkes med kystledlogoen.

Hytter: Kyst er i tillegg nærmiljøsatsing for mange medlemsforeninger. Kysten er ettertraktet for helgeturer hele året. Slike kystnære hytter får ofte høye besøkstall.

Fyr: I dag finnes det syv fyr som blir driftet som en turisthytte/kystledhytte i regi av DNTs medlemsforeninger. Kystverket ønsker leietakere som kan ta vare på fyrene når de nå har gått ut av ordinær drift. Fyr er iøynefallende og bokstavlig talt fyrtårn i DNTs kystledarbeid.

3.2 Tilrettelegging i nærområder

Tradisjonelt har DNTs hytte- og rutenett vært lokalisert til fjellområdene. Det har imidlertid vært et større fokus på stier og hytter i foreningenes nærområder. Dette gir medlemmene økte muligheter for turer både i hverdag og helg i skogen eller ved kysten der man bor.

Hytter

Hytter i nærområdene får ofte høye besøkstall, men slike lett tilgjengelige hytter gir oss nye utfordringer. Hytter i store pressområder kan i mindre grad åpnes som tradisjonelle selv- og ubetjente hytter. DNTs medlemsforeninger bør arbeide frem gode løsninger for håndtering av bestilling og utlån av nøkler på disse hyttene. Tradisjonell hytteutleie som privatiserer hele hytta og nærområdet rundt bør unngås.

Turpost turer

Turposter, naturlosturer, postkasseturer, ti på topp etc. er motiverende tiltak for å få folk ut på tur både i ukedagene og helgen. En del av våre foreninger er aktive på dette allerede, og vi vil oppfordre flere til å legge til rette for dette positive og motiverende tilbudet. Etablering og lokalisering av "poster" må imidlertid vurderes nøye. Det må tas hensyn til natur- og kultur i god dialog med grunneiere. Naturvernressurser i kommunene bør involveres tidlig i planer. I en del områder er det nødvendig med kjøreregler og tillatelser fra grunneier og kommuner når flere aktører driver med samme type tilrettelegging i form av turposter. Ta tidlig kontakt med berørte parter, og samarbeid gjerne med andre aktører.

Stier

I skogs- og kystområder der det ikke er andre tradisjoner nedfelt, brukes blå farge til merking. Se Merkehåndboka.

3.3 Gradering av stier og toppturmerking

Reiselivet og prosjektet Innovativ fjellturisme under Innovasjon Norge har tatt i bruk det europeiske/amerikanske graderingssystemet i fargene grønn, blå, rød og sort slik alpinbakkene merker sine nedfarer. Enkelte toppturer og turløyper hos noen reiselivsdestinasjoner er i dag merket etter denne ordningen. DNT-systemet har lang tradisjon med å merke fra hytte til hytte, og noe tradisjon for å merke til lett tilgjengelige topper som f.eks. Galdhøpiggen og Snøhetta. Foreningene har unngått å merke til breer for å hindre uerfarne turgåere å ta fatt på noe de ikke har kompetanse på.

Det er fortsatt noe uenighet om i hvilken grad man skal innføre et slikt merkesystem, men dersom enkelte medlemsforeninger ønsker å gradere enkelte av sine ruter kan dette skje både ved skilting i terrenget og/eller på websider/kart og i henhold til gjeldende merkehåndbok. En slik gradering er først og fremst aktuell på ruter i området rundt store reiselivsdestinasjoner.

Fylkeskommunen kan være en god samarbeidspartner som også kan gi økonomisk støtte til aktuelle tiltak.

3.4 Anlegg for ulike målgrupper

Selv om det er et mål at turistforeningshyttene har et enhetlig og oversiktlig system er det ønskelig at man tar vare på og fremhever det unike ved den enkelte hytte. Dette vil gjøre det enda mer attraktivt både for nye og etablerte brukere. Mange av turisthyttene er i de senere år utstyrt med kanoer, kajaker, spill, bøker, truger, lavvoer, gapahuker og diverse annet aktivitetsfremkallende utstyr for å skape muligheter for en utvidet friluftslivsopplevelse både for enkeltpersoner og for grupper. Utstyret er i tillegg viktig for lettere å kunne utføre aktiviteter, arrangementer, føringer, camper og lignende for barn og unge. I tillegg finnes det hytter m.m. som er tilrettelagt for spesielle grupper.

Barnas Turlag-anlegg

Det har de siste årene blitt etablert flere hytter som medlemsforeningene tilrettelegger spesielt med tanke på turer og aktiviteter for Barnas Turlag. Hyttene ligger som oftest lett tilgjengelig der folk bor. De aller fleste har adkomst via vei eller god sti som gjør det mulig å ta seg frem med barnevogn. Mange av hyttene har etablert faste naturstier, noen har orienteringsopplegg liggende på hytta, og de er godt utstyrt med leker og muligheter for ulike aktiviteter. Arbeidet er i startfasen, men vi bør ha større fokus på denne type hytter, og motivere medlemsforeningene til ytterligere tilrettelegging med f. eks. kanoer/ båter, egnet litteratur, spill og leker til inne- og utendørs bruk, bestemmelsesduker osv.

Skolehytter

DNT mener det er viktig å legge til rette for at flest mulig lærere og elever kommer seg ut på tur. Ved å tilrettelegge noen av hyttene både praktisk og pedagogisk håper vi å kunne bidra til dette, og at besøk på våre hytter kan være til inspirasjon og glede både sosialt og faglig. Hyttene bør være lett tilgjengelige både i forhold til gåavstand og transportbehov.

Hva er en tilrettelagt hytte i skolesammenheng?

- Hyttene som velges ut til såkalte skolehytter, er hytter som allerede har god overnattingskapasitet, eventuelt muligheter for alternativ overnatting i gapahuk, lavvo eller telt.
- Hyttene er lett tilgjengelige, og ligger i et område som appellerer til barn og unge og deres behov for fysisk aktivitet og utfoldelse.

For å gjøre tilbudet attraktivt for skolelever og deres lærere tilbys også:

- Ferdig utarbeidet undervisningsmaterieell til de enkelte hyttene
- Turforslag i området
- Alternative overnattingsmuligheter i gapahuk, telt og/eller lavvo
- Tilrettelagt uteområde med f.eks. bålplasser, aktivitetsløyper, kanoer o.s.v.
- Bål- og kokeutstyr egnet for store grupper, samt enkle matoppskrifter

- Diverse aktivitetsmateriell til bruk både inne og ute

BaseCamp (faste)

BaseCamp er en leir for barn, familier og ungdom der aktiviteter og opplevelser står i sentrum. En BaseCamp er en fast leir med et åpent tilbud, men med medlemsrabatt (differensiert pris) . Hovedinnholdet er aktiviteter og opplevelser innen fjellsport, kystfriluftsliv og generelt friluftsliv for deltakere fra hele landet.

Hovedmålsettingen med BaseCamp er å engasjere og nå frem til barn og unge som DNT tradisjonelt ikke når frem til. Det er et viktig mål at dette ikke bare er en intern leir for de som allerede er medlemmer i DNT. BaseCamp skal være en kanal inn til medlemsforeningenes lokale arbeid. Leiren skal bygge på DNTs ideer om det enkle friluftslivet, og er derfor en flott anledning til opplæring i basis friluftsliv.

De faste BaseCamp-anleggene kan selvfølgelig også brukes av andre grupper enn barn og unge.

Del II - Fakta om hytter og ruter i DNT

I dette kapitlet kan man finne oversikt over definisjoner av ulike hyttetyper, hvilke krav som stilles for at hytter og senger skal ha betydning for kontingentberegningsmodellen, henvisning til eksempler for diverse avtaler, åpningstider på hyttene, nøkkelsystemer på hyttene, tilrettelegging, merking og skilting, regelverk for spillemidler, offentlige krav og lovverk samt anbefalinger på ulike områder og risikovurdering av virksomheten.

Det vil flere steder være henvisninger til DNTs nettsider www.turistforeningen.no og til DNTs Foreningsnett www.turistforeningen.no/foreningsnett. Hyttestrategien vil fungere som et oppslagsverk som vil kunne fungere over tid, mens informasjon på DNTs websider til enhver tid vil være oppdatert. (Flere foreninger har kommentert dette)

1. Hytter

DNT har gjennom sin lange historie etablert og driftet det nasjonale nettverket av stier, løyper og overnattingssteder - først og fremst i fjellet. Pr. 1. januar 2010 driver DNTs medlemsforeninger 460 hytter.

Definisjon av ulike hyttetyper og senger

Hvert år oppdaterer DNT sentralt en oversikt over alle hyttene i DNT-systemet. Det er viktig at den enkelte medlemsforening sender inn nødvendig informasjon og eventuelle endringer. Dette er viktig både for å ha korrekt informasjon inn i beregningsgrunnlaget for kontingentberegningmodellen og for å ha korrekt informasjon på DNTs websider og UT.no.

En betjent hytte skal være åpen og servere middag (vanligvis tre retter med kaffe) og frokost i sommer- og som regel også i vintersesongen. Det er ikke muligheter for å tilberede egen mat på de betjente hyttene. Haukeliseter og Preikestolen Fjellstue til Stavanger Tf. er pr. 2010 de eneste betjente hyttene som er åpne hele året. Kobberhaughytta (DNT Oslo og Omegn) er åpen hele året unntatt i juli. I tillegg til de ordinære betjente hyttene finnes det enkelte hytter med noe betjening, men som ikke defineres som fullverdige betjente hytter. Fannaråken er en enklere betjent hytte med noe lavere servicegrad og enklere måltider og som bare har sommeråpent. Det finnes hytter som bare er betjent i påsken og som derfor regnes som selvbetjente hytter med proviant til salgs. Disse kan ha hyttevakt i høysesongen(e), og kan være stengt for bruk deler av året.

En selvbetjent hytte har proviant til salgs. Sengene må ha ekstra madrasser og hytta være forsynt med ovn, ved, kokeutstyr, dyner og puter. Hytta kan ha hyttevakt i høysesongene, men kan være stengt deler av året. Stavali er en selvbetjent hytte med høyere servicegrad når den har hyttevakt. Vakten selger enkle middagsretter.

En ubetjent hytte har ikke proviant, men er ellers som hovedregel lik en selvbetjent hytte. Sengene må ha ekstra madrasser og hytta være forsynt med ovn, ved og kokeutstyr, ellers regnes den som rastehytte/nødbu. Den regnes også som rastebu om sengene samtidig er sittebenker og det ikke er andre stoler på hytta. De aller fleste ubetjente hyttene har puter og dyner eller tepper. Hytta kan være stengt deler av året.

På noen få av disse hyttene må man forhåndsbestille overnatting. Sæteren Gård er en hytte med ubetjent standard, men med bestyrer som hjelper til med arrangementer og tilsyn. Her kan man blant annet få servert mat etter avtale og få andre til å vaske etter seg. Anlegget kan bare brukes etter forhåndsbestilling. Administrativt regnes den som en betjent hytte.

En dagsturhytte/serveringssted er sesongåpent. Hytta må ha betjening for å telle med som dagsturhytte. (Eventuelle senger til betjeningen gjør ikke hytta til overnattingshytte.)

En rastehytte/nødbu må ha ovn og som oftest med ved. Har den ingen oppvarmingsmuligheter, regnes den som primitiv bu. Hytta kan ha brisker (benker uten madrasser) eller benker med madrasser som det er mulig å sove på i et knipetak. Rastehytter må være åpne eller låst med DNT-lås.

Gapahuker, primitive buer, gammer, kåter og hytter med og uten ovn. Mange av disse har overnattingsmuligheter, men av svært enkel standard.

En kystledhytte kan være alle type kategorier, men den må ligge enten i forbindelse med en kyststi eller kystled. Kystled vil bli omtalt mer senere.

Selvbetjent kvarter når hytta ikke er betjent er ikke åpne når hytta er betjent. et selvbetjente - kvarteret kan være helt stengt i perioder av året. Sengene i det selvbetjente kvarteret regnes ikke med i hyttas totalsengetall mer enn én gang.

Ubetjent kvarter når hytta ikke er betjent er ikke åpne når hytta er betjent, men hyttene med slike kvarteret kan brukes hele året, enten er de betjent eller så er det ubetjente kvarteret tilgjengelig. Sengene i det ubetjente kvarteret regnes ikke med i hyttas totalsengetall.

Senger

I sengetallet medregnes bare ordinære, faste senger, ikke sofabenker og liknende som kan omgjøres til senger, men ellers fungerer som sitteplasser. For å regnes med må sengene ha madrass og ikke være en brisk. Madrassens minimumsmål må være 200 x 75 cm for at sengeplassen skal regnes med. På eldre hytter uten betjening kan det *unntaksvis* godkjennes senger ned til 190 cm lengde. En dobbeltseng må være minst 120 cm bred for å regnes som to sengeplasser på hytter uten betjening. På betjente hytter må den være minst 150 cm bred. Flatsenger/hemsplasser regnes med i det ordinære sengetallet hvis de har en klaring over madrassen på minst 90 cm på midten og i den ene enden. Også disse sengeplassene må være permanente, dvs. at madrass og sengetøy må ligge på plass og ikke ryddes bort om dagen. Senger beregnet på betjeningen skal ikke føres opp.

Serveringshytter, rastehytter/nødbuer og gapahuker føres ikke opp med senger, selv om det kan være mulig å overnatte der. Sengene på selvbetjeningskvarter og ubetjente kvarter på betjente hytter regnes ikke med i hyttas sengetall, hvis ikke disse kvarterene er åpne samtidig med den betjente delen. Vi regner med at hytter med under 20 senger normalt har reservemadrasser og benkeplasser som *minst tilsvarer halve sengetallet*. Hvis hytta har færre ekstrasinger, skal den føres opp med x, som betyr at besøkende bør ta med seg sovepose. På samme måte regner vi med at hver ordinær seng har minst to ulltepper, vattepper eller dyner og en pute. Hvis hytta bare har ett teppe el. lign. til hver seng, skal den også føres opp med x. Vi regner med at hytter med flere enn 20 senger har nødsengeplasser med madrasser og utstyr som tilsvarer minst 1/3 av det ordinære sengetallet, hvis ikke bør det angis i beskrivelsen i Turplanleggeren.. Tegnet for ekstrasinger brukes på hytter som har ekstraplasser som utgjør *mer enn 50 % av fastsengetallet*. Det er ikke nok at hytta har mange ekstramadrasser for å bruke dette tegnet. Det må være snakk om sengeplasser av en viss kvalitet, men som ikke fyller kravene til å medregnes i standardsengetallet. Tegnet brukes ikke på betjente hytter.

Kontingentberegningssmodellen

DNTs medlemskontingent blir betalt inn til DNT sentralt for deretter å bli utbetalt til medlemsforeningene etter en bestemt modell.

Medlemskontingenten i DNT deles i tre deler; en lokal kontingent, en hytte- og administrasjonskontingent og en kontingent til DNT sentralt. Som grunnlag for beregning av hva den enkelte forening skal ha tilbake ligger antall hytter og senger (i tråd med oversikten nedenfor), antall ansatte og antall km merket rute.

Medlemskategoriene barn og skoleungdom har ikke hytte- og administrasjonskontingent. For øvrige medlemskategorier er kontingenten til DNT sentralt og hytte- og administrasjonskontingenten fast, mens den lokale kontingenten kan variere. Hytte- og

administrasjonskontingenten fordeles til medlemsforeningene ut fra poeng i kontingentberegningsmodellen der følgende gir poeng:

- hytter (dagstur-, ubetjente-, selvbetjente- og betjente hytter)
- senger
- km med merkede stier
- km med merket vinterløype
- ansatte i administrasjonen
- åpen turinformasjon drevet på dugnad
- åpen turinformasjon i samarbeid med ekstern aktør

Klassifisering av hytter og senger:

Dagsturhytter skal være ulåst med ovn og ved

Nødly

Ubetjente hytter

- skal minimum være forsynt med madrasser, dyner, puter, ovn, ved, fyrstikker, stearinlys og kokeutstyr
- har ikke proviant til salgs
- kan være stengt deler av året

Selvbetjente hytter

- skal ha til salgs et utvalg av proviant tilsvarende frokost, lunsj og middag
- skal minimum være forsynt med madrasser, dyner, puter, ovn, ved, fyrstikker, stearinlys og kokeutstyr
- kan ha hyttevakt i høysesongene
- kan være stengt deler av året

Betjente hytter

- skal være åpen minimum syv uker
- ikke mulig å lage egen mat
- servering av frokost og middag (tre retter med kaffe)
- betjeningen tar seg av oppvask og vask av rom
- kan være stengt deler av året

Senger

- i sengetallet medregnes bare ordinære, faste senger, ikke sofabenker og liknende som kan omgjøres til senger
- madrassens minimumsmål er 200x75 cm for at sengeplassen skal regnes med. På eldre hytter kan det godkjennes senger ned til 190 cm lengde
- en dobbeltseng skal minst være 120 cm bred for å regnes som to sengeplasser.
- flatsenger/ hemsplasser regnes med i det ordinære sengetallet hvis de har en "arbeidshøyde" over madrassen på minst 90 cm på midten og i den ene enden. Også disse sengeplassene må være permanente – dvs. at madrass og sengetøy må ligge på plass og ikke ryddes bort om dagen
- senger beregnet på betjeningen skal ikke regnes med
- serveringshytter og rastehytter/ nødbuer føres ikke opp med senger, selv om det kan være mulig å overnatte der i et knipetak
- sengene på selvbetjeningskvarter og ubetjente kvarter på betjente hytter regnes ikke med i hyttas sengetall, hvis ikke disse kvarterene er åpne samtidig med den betjente delen

Åpningstider

Informasjon om åpningstider for den enkelte hytte finnes på DNTs websider.

Det er flere årsaker til at ikke alle hyttene er tilgjengelige/åpne hele tiden. I kalvingsområder for villrein vil f.eks. hyttene ikke være tilgjengelige i kalvingstiden om våren. Også av hensyn til økonomi stenges enkelte hytter. Det blir et stort forbruk av ved i den kalde årstiden. Dersom vedlagrene tømmes uten at tilsynet har kontroll på det kan dette også gå ut over sikkerheten til eventuelle gjester. Både hytter med DNT-lås og ulåste hytter kan være stengt for bruk deler av året, se hyttas sider i Turplanleggeren på www.turistforeningen.no.

Nøkkelsystemer på hyttene

På de fleste hyttene er det standard DNT-lås eller ulåste hytter. En standard DNT-lås er lik over hele landet hvor DNTs standardnøkkel passer. En slik nøkkel er et tilbud til medlemmer i DNT, og kan leies mange ulike steder i landet. I tillegg er det på enkelte hytter spesiellåser som krever egne nøkler. Disse må leies/bestilles lokalt. Dette kan være fordi hytta ligger nær vei eller fordi det er spesielt stort press i området. På mange av Barnas Turlagsanleggene vil det også være en egen nøkkel.

Kontrakter/avtaler – eksempel

På www.turistforeningen.no/foreningsnett under mappen arbeidsområder/hytter og ruter kan man finne diverse eksempler på retningslinjer, kontrakter o.l. for drift av hytter m.m.

2. Tilrettelegging og merking av stier og løyper

Tilrettelegging og merking av stier og andre ferdselsårer er en viktig del av friluftslivsarbeidet. Enkelt og med små kostnader stimulerer en gjennom dette til tradisjonelt friluftsliv med stor verdi for trivsel og helse. Turer i skog og mark gir natur- og kulturopplevelser som gir grunnlag for forståelse av menneskets avhengighet av naturen, - og dermed utvikles et miljøpolitisk engasjement. Turer på ski, til fots eller med båt gir overskudd, livsglede og kreativitet.

Motivasjon, sikkerhet og kanalisering

DNTs medlemsforeninger har lang erfaring med å legge til rette for et enkelt, aktivt og allsidig friluftsliv både i fjellet, i skogen og etterhvert også langs kysten. Stier og løyper er viktig av flere grunner. Først og fremst for å gjøre det enkelt å komme seg ut på tur, men også sikkerhetsaspektet har vært sentralt i forhold til tilrettelegging. Den røde T en er symbolet på trygghet, og forteller vandreren at han/hun er på vei til en DNT-hytte e.l. De T-merkede stiene er tegnet inn på turkart, og er lagt slik i terrenget at det skal være enklest mulig å gå. Om vinteren kvistes de mest brukte rutene i de sentrale fjellstrøkene i Sør-Norge. Disse gir også turgåerne en viss trygghet f.eks. i forhold til skredutsatte områder og regulerte vassdrag. Også av hensyn til slitasje av spesielt sårbare områder eller arter er den kanalisering stier og kvistede ruter har viktig.

Forholdet til grunneiere

Alle typer tilrettelegging av turstier som fjerning av vegetasjon og steiner, bygging av klopper og gjerdeklyvere, merking og skilting krever grunneiers og rettighetshavers tillatelse. Det gjelder også der det offentlige er grunneier. I statsallmenninger er det Statskog og fjellstyrene som gir tillatelser. Det er kun midlertidig merking for orienteringsløp, skirenn o.l. som ikke krever slik tillatelse. Det er derfor viktig at det tas kontakt med grunneiere og rettighetshavere eller utpekte

representanter for disse i området i god tid før arbeid med tilrettelegging og merking av turstier settes i gang. Der det skal iverksettes andre tiltak, slik som bygging av bruer, foretas naturinngrep etc., må også særskilt tillatelse innhentes. Dette gjelder også fremtidig vedlikehold av slike installasjoner. Mer om dette i Merkehåndboka.

SNOs rolle

De siste årene har vi sett at det offentlige ved Statens naturoppsyn (SNO) har engasjert seg i tilrettelegging i verneområder.. Vi anbefaler at DNT har tett kontakt med SNO slik at man får til et godt samarbeid om dette til det beste for turgåerne. Vi mener imidlertid at det er viktig at DNT sentralt og DNTs medlemsforeninger med sitt omfattende dugnadsapparat også i fremtiden blir den mest sentrale tilrettelegger også i verneområder.

Merkehåndboka

DNTs arbeid med tilrettelegging og merking er regulert gjennom Merkehåndboka. Her vil man finne retningslinjer for tilrettelegging, merking, skilting m.m. Som hovedregel merker DNTs medlemsforeninger sommerruter til fjells med røde T er, til skogs og langs kysten med blå merker og med kvister om vinteren.

Merkehåndboka – Håndbok for tilrettelegging og merking av turruter i fjellet, skogen og langs kysten”, er utgitt av Den Norske Turistforening (DNT), Forbundet KYSTEN (FK) og Friluftsrådernes Landsforbund (FL). Håndboka erstatter tidligere håndbøker hvor DNT alene har stått som utgiver. Bakgrunnen for samarbeidet mellom disse tre organisasjonene er det felles arbeidet med å utvikle kystleder. Organisasjonene oppfordrer alle som tilrettelegger turstier og kystleder til å bruke retningslinjene i sitt arbeid. På den måten oppnår vi enhetlig og miljøvennlig tilrettelegging og merking. Dette gjør det lett for publikum å bruke tilbudene uavhengig av kommune og hvilken organisasjon som er ansvarlig.

Som vedlegg i håndboka kan man blant annet finne eksempelavtaler for avtale med grunneiere om merking og tilrettelegging.

Merkehåndboka er tilgjengelig både på DNTs wesider og på www.turistforeningen.no/foreningsnett.

Skilting fra offentlig vei

Foreningene må ha fokus på skilting til startpunkt/utfartsområder. Skilting er regulert av offentlige retningslinjer. Ønsker man å få satt opp skilt fra offentlig vei kan man ta kontakt med de regionale veimyndighetene. Det er og viktig å samarbeide med andre aktører slik at arbeidet med skilting blir samkjørt. Det er og viktig å avklare parkeringsforhold med grunneier/myndighet i en del områder.

3. Spillemidler til friluftslivsformål

Siden 1979 har det vært mulig å søke spillemidler til hyttebygging i fjellet gjennom ordningen ”Spillemidler til anlegg for friluftsliv i fjellet”. Ordningen er åpen for alle frivillige organisasjoner som legger til rette for allmennheten i fjellområdene. Det er DNT sentralt som behandler innkomne søknader og som innstiller overfor Idrettsavdelingen i Kulturdepartementet. Landsstyret har hvert år en drøfting av kriteriene for prioritering av søknader, og vil her til enhver tid kunne påvirke utviklingen av hytte- og rutetilbudet i DNT. DNTs prioriteringer av søknader

sammen med retningslinjene fra departementet vil utgjøre grunnlaget for den endelige tildeling av økonomisk støtte til merking/remerking av ruter og bygging/rehabilitering av hytter. Spillemidlene har hatt og har avgjørende betydning i forhold til etablering av den infrastrukturen av hytter og ruter i fjellet. Gjennom gode prioriteringer har ordningen også gjort det mulig å styre foreningenes arbeid i samsvar med overordnede målsettinger. En stor fordel med denne ordningen er at den går over kommune- og fylkesgrenser. På den måten fremmer den en helhetlig forvaltning og bruk av fjellet, og gjør det enklere å fremme nasjonale målsettinger enn om de enkelte foreninger måtte forholde seg til de enkelte fylker.

Utdrag av bestemmelser for anlegg for friluftsliv i fjellet

Krav til søker

Søkere om tilskudd kan være foreninger tilknyttet DNT samt frivillige foreninger med tilsvarende formål som DNT.

Krav til eiendomsrett

Søker må ha rett til bruk av grunnen hvor anlegget ligger/ skal ligge. Denne retten dokumenteres ved:

- Tinglyst eiendomsrett
- Tinglyst feste-/ leierett av minimum 40 års varighet
- For anlegg på kommunal eller fylkeskommunal grunn skal det foreligge avtale med kommunen/ fylkeskommunen om bruk av grunnen
- Ved merking av stier eldre enn 50 år, må grunneier varsles og gis anledning til å uttale seg om tiltaket
- Ved nymerking av løyper og merking av løyper yngre enn 50 år, må det foreligge tillatelse fra grunneier

Tilskuddsberettigete elementer

Det kan søkes om tilskudd til overnattingshytter og sikringshytter som ligger i tilknytning til rutenettet i fjellet, og til løypetiltak/ opparbeiding av stier og løyper.

Tilskuddsbeløp og beløpsgrense

Nedre grense for godkjent kostnad er kr 150 000 for overnattings- og sikringshytter og kr 20 000 per løypetiltak.

Til overnattingshytter kan det søkes om tilskudd på inntil 1/3 av godkjent kostnad, begrenset oppad til kr 1,5 millioner. Hvert hyttetun regnes som ett søknadsobjekt. Beløpsgrensen gjelder således for samtlige bygg på hyttetunet, med unntak av sikringshytte.

Til sikringshytte og løypetiltak kan det søkes om tilskudd på inntil 50 % av godkjent kostnad.

Landsstyret vedtok følgende kriterier for prioritering av spillemiddelsøknader for 2010:

1. Stier og løyper (ikke utover 20 % av det totale beløpet som bevilges)
2. Sikringshytter
3. Prosjektet som har en viktig innfallsport til fjellområdet/løypenettet
4. Prosjekter som har en spesielt miljøvennlig profil eksempelvis gjennom materialvalg og energibesparing
5. Prosjekter som er godkjent av departementet, men som ikke får midler på grunn av for lav tildeling blir prioritert opp på listen året etter

DNTs medlemsforeninger kan også søke støtte til utvikling av hytte- og rutetilbudet gjennom de ordinære spillemidlene. Her blir det spesielt viktig å ha god kontakt med kommunene, og blant

annet være aktiv i arbeidet med kommuneplaner. Informasjon og retningslinjer om denne ordningen er å finne på Kulturdepartementets websier under emnet idrett/spillemidler.

Det er også mulig å søke tilskudd gjennom den enkelte fylkeskommune. Det finnes også andre fond hvor det er mulig å søke støtte til dette arbeidet. Olav Thon har opprettet et eget hyttefond med egne retningslinjer for økonomisk støtte.

4. Offentlig krav/lovverk som regulerer vår virksomhet

I dette avsnittet kan man finne henvisning til krav/lovverk som regulerer vår virksomhet. I tillegg har vi tatt med enkelte anbefalinger. Fordi det alltid være nødvendig å kunne forholde seg til det sist vedtatte lovverket vil lenker til aktuelle lover og forskrifter finnes på www.turistforeningen.no/foreningsnett.

4.1 Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (Produktkontroll loven) og tilhørende internkontrollforskrift

Produktkontrollloven er en rammelov som regulerer organiserte tjenestetilbud som ikke er underlagt annet regelverk. Store deler av vår virksomhet er regulert av denne.

Loven har som formål å forebygge at forbrukertjenester medfører helseskader, herunder sørge for at forbrukertjenestene er sikre. Loven er gitt av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, under Justis- og politidepartementet.

Internkontrollforskriften skal gjennom krav om systematisk gjennomføring av tiltak fremme et forbedringsarbeid i virksomhetene innen

- arbeidsmiljø og sikkerhet
- forebygging av helseskader eller miljøforstyrrelser fra produkter eller forbrukertjenester
- vern av det ytre miljø mot forurensing og bedre behandling av avfall slik at målene i helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen oppnås.

Loven er gitt av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, under Justis- og politidepartementet.

Risikovurdering av DNTs virksomhet

Det tilbudet/de aktiviteter som DNTs medlemsforeninger tilrettelegger for er underlagt lovregulering av sikkerhetskrav. Det er produktkontrollloven med tilhørende internkontrollforskrift som regulerer denne del av DNTs virksomhet. Lovverket omfatter/oppfatter DNTs tilbud og aktiviteter som en forbrukertjeneste. Dette er uavhengig av om tilbudet/aktiviteten er frivillig dugnadsarbeid eller det blir tatt betaling. Alle forbrukertjenester må vurderes i forhold til risiko. Det må i tillegg treffes tilstrekkelige tiltak for å redusere risikoen.

DNT vil i dialog med myndighetene arbeide for tilstrekkelig mobildekning i fjellet, samtidig som viktige miljøhensyn må ivaretas. DNT har allerede igangsatt et arbeid med å utrede hvilke

nøkkommunikasjonsløsninger som kan være aktuelle for DNTs hytter. Dette arbeidet videreføres i regi av landsstyret.

Brannforebyggende arbeid og anbefalte tiltak på turistforeningshytter

Brannforebyggende tiltak er noe av det viktigste i sikkerhetsarbeidet i DNT med tanke på hvilke konsekvenser en brann kan gi. Sikkerheten må ivaretas både gjennom ulike tiltak på hyttene og ved å arbeide for å øke kunnskapen og skape gode holdninger blant ansatte og tillitsvalgte.

Krav til brannforebyggende tiltak er regulert i flere lover. To dokumenter som gir utfyllende veiledning er:

”*Veiledning til forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn*” fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Brukes først og fremst ved forvaltning av eksisterende bygg.

”*REN veiledning til teknisk forskrift til plan og bygningsloven*” fra Bygningstekniske etat. Brukes først og fremst ved nybygging.

Selvbetjente og ubetjente hytter

Følgende gjelder for selvbetjente og ubetjente hytter:

- Selvbetjente og ubetjente hytter er i risikoklasse 4, (“REN veiledning til teknisk forskrift til plan og bygningsloven”) dvs. at det formelt sett gjelder samme krav som for bolighus.
- Minimumskravet er at det skal være brannslukningsapparat, røykvarsler og to rømningsveier i hver etasje. Utfellbare stiger godkjennes i utgangspunktet ikke, heller ikke rømningstau. Det er ikke krav om seriekoblede brannmeldere.
- Hele hytta er en branncelle, dvs. det er ikke krav om oppdeling av brannhensyn.
- Det er ingen formelle krav for den som er tilsyn eller ansvarlig i foreningene.
- Brannmesterne har hjemmel for å gjennomføre brannsyn, men det er ikke et krav.
- I byggesaker kan brannmyndighetene komme med ytterligere krav, for eksempel som følge av planlagt bruk, spesielle egenskaper ved bygningen eller prioriterte brukergrupper som barn, eldre, handikappede mv.
- Det kan oppbevares 55 l. gass i en bygning uten spesiell tillatelse

Det må etableres kontrollrutiner som sikrer kontroll på:

- Røykvarslere (alder, tidspunkt for bytte av batteri, feilmeldinger, type)
- Brannslukningsapparat (alder, manometer kontrollert, siste teknisk kontroll)
- Gassbluss (slange kontrolleres / byttes, koblinger kontrolleres, regulator skiftet)
- Ildsted (kontroll av vedovn, tørkeinnretning over ovn, sikring rundt ovn)

Dette er minimumsregler, og det bør vurderes å ha brannsikring utover dette på grunnlag av en risikoanalyse for hver hytte. En slik analyse kan for eksempel ta utgangspunkt i at alle på hytta skal få beskjed raskt uansett hvor brannen starter og at alle på hytta skal komme seg ut uansett hvor det brenner i hytta både sommer og vinter. Av spesielle problemstillinger er det viktig å vurdere om f.eks. anlegg for barn skal ha bedre rømningsveier enn minimumskravene.

Betjente hytter

Betjente hytter er i risikoklasse 6 (“REN veiledning til teknisk forskrift til plan og bygningsloven”), og følgende regler gjelder:

- Det skal være et brannalarmanlegg.
- Alle betjente anlegg er normalt særskilte brannobjekt med krav om årlig tilsyn. (Brannmesterne kan bestemme at betjente hytter unntas fra kravet om at de er særskilte brannobjekter.)
- Bestyrer, daglig leder el.l. er som oftest brannvernleder, og skal ha kvalifikasjoner/kompetanse/opplæring som står i forhold til objektets risikonivå og kompleksitet.
- Betjente hytter skal ha egen branndokumentasjon som dokumenter bl.a.
 - o Årlig servise på branntekniske anlegg
 - o Brannøvelser skal dokumenteres
 - o Leder for bedriften skal være brannvernleder
 - o Varslingsrutiner ved brann eller branntilløp

Både bruker (bestyrer, vertskap mv) og eier er ansvarlig for at nødvendige branntiltak er iverksatt. Bruker har varslingsplikt hvis noe ikke er i orden, og eier har ansvar for nødvendige tiltak og evt. utbedringer. Det bør gjennomføres risikoanalyser på samme måte som nevnt ovenfor selv om brannvarslingstiltakene er bedre på betjente hytter enn selvbetjente hytter. Oppbevaring av gass utover 55 l krever egen tillatelse fra kommunale brannmyndigheter/Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Sikkerhet i forhold til stier, bruer og andre tekniske innretninger

Det finnes ingen egne regler som gjelder for mindre bruer langs stier og løyper, og bygging og vedlikehold må skje etter aktuelt lovverk. Ved bygging av bruer kommer plan- og bygningslovens bestemmelser til anvendelse, men det er ikke klart hvor stor en bru skal være før den skal byggemeldes. Kommunene praktiserer dette ulikt, og kommunen bør kontaktes for å avklare om den aktuelle brua er et så stort tiltak at det kreves byggemelding. I verneområder skal normalt både plassering og type bru godkjennes av forvaltningsmyndighetene.

Dette innebærer ikke at det ikke er krav til bruene. Produktkontrollen inneholder bestemmelser som skal sikre at alle typer produkter skal ha tilfredsstillende kvalitet. Ved dimensjonering og sikring (f.eks. rekkverk) må det derfor tas hensyn til bruken, og det kan være nyttig å gjennomføre en enkel risikovurdering før brua bygges.

Vedlikehold av bruer, klopper og lignende reguleres først og fremst av *Produktkontrollen* og *Internkontrollen*. Dette innebærer at den som eier bruene må dokumentere nødvendig ettersyn og vedlikehold. Kravene til dokumentasjon og kontroll avhenger av type bru (eller annen teknisk innretning) og hvilken risiko som følger med bruken av brua:

- For en lang hengebru over er stri elv fra en bre der det er stor risiko for at folk omkommer hvis de faller ned fra brua, bør det etableres systemer som sikrer ettersyn av innfesting av vaiere, kontroll av rekkverk mv. Det kan for eksempel være ettersyn av den ansvarlige turistforeningen/turlaget med skriftlig rapport en gang pr. år, og fagkyndig ettersyn hvert 5. år. Det må også foretas en risikovurdering ved utlegging/montering av broer.
- For en mindre bru eller klopp der risikoen stort sett bare er å bli våt, trengs ingen spesiell kontroll eller dokumentasjon.

- For andre tekniske innretninger som for eksempel vaiere, tau, bolter gjelder tilsvarende vurdering som for bruer og klopper.

DNT vil arbeide for mer permanente broløsninger både som følge av klimaendringer og på grunn av sikkerhet.

For klatrefelt gjelder egne regler.

Hygiene og drikkevann

Lov om matproduksjon og mattrygghet (Matloven) er den sentrale loven, og i §2 beskrives saklig virkeområde:

Loven omfatter alle forhold i forbindelse med produksjon, bearbeiding og distribusjon av innsatsvarer og næringsmidler, herunder drikkevann. Loven omfatter også alle forhold i forbindelse med produksjon av materialer og gjenstander som er bestemt til å komme i kontakt med, eller kan ha innvirkning på innsatsvarer eller næringsmidler. Videre omfatter loven all bruk av innsatsvarer. Loven omfatter alle forhold vedrørende plante- og dyrehelse, herunder produkter, gjenstander og organismer som kan føre med seg smitte.

Det finnes en rekke underliggende forskrifter som setter krav til at etablering av internkontrollsystemer for all håndtering av mat og godkjenning og kontroll av drikkevann.

Hvis det frambyes drikkevann fra brønner, eller at drikkevann er innlagt direkte i hyttene, skal det normalt kreves godkjenning av drikkevannskilden. Disse reglene forvaltes av Mattilsynet. For drikkevann som hentes i bekker eller vann er det i dag ikke godkjenningsordninger. Den enkelte forening bør likevel vurdere merking av hvor vannet bør hentes, evt. sikring av området der det hentes vann, og vurdere om det skal anbefales å koke drikkevann mv.

Avløp

Lov om vern og mot forurensing og om avfall (Forurensingsloven) regulerer tilnærmet alle former for avfallshåndtering. For avløpsvann kreves egen tillatelse fra kommunene (lokal forurensingsmyndighet). Hvis det er innlagt vann i hyttene skal det normalt foreligge egen avløpstillatelse for avløpet.

Avfall

Det finnes en egen forskrift for avfallshåndtering som man vil finne en henvisning til på Foreningsnett. Det må søkes om eventuell tillatelse/dispensasjon fra denne.

4.2 Motorferdselloven

Motorferdselloven regulerer den motoriserte ferdselen i utmark og vassdrag. Motorferdsel er her ikke tillatt, med mindre annet følger av loven. Ta derfor alltid kontakt med kommunen for å avklare dette. For å kunne dokumentere vår kjøring i utmark anbefales det at foreningene bruker kjørebok på sine turer, der start- og endepunkt, formål og tidspunkt for transporten føres inn.

4.3 Naturmangfoldloven

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern. Alle verneområder forvaltes etter denne loven, og hvert av disse områdene har egne forskrifter. Dette er altså andre regler her enn for annen utmark. Fylkesmannen er som regel forvaltningsmyndighet, men forvaltningsansvaret kan for enkelte verneområder være delegert ned til kommunene. Foreningene må kjenne til verneområdene, verneforskriftene og forvaltningen av disse innenfor eget område.

4.4 Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven er et verktøy for å ivareta samfunnsinteresser og forvalte våre arealer. Planlegging etter loven skal sikre en bærekraftig utvikling og at hver og en av oss kan være med i beslutninger som angår oss og våre omgivelser.

Etablering og sikring av turruter

Det er viktig at kommunen får tilgang til kart og oversikt over stier og vinterløyper som merkes. Ved etablering av nye ruter bør dette legges opp i samarbeid med kommunene, og innarbeides i kommunal plan for idrett og friluftsliv. Dette sørger for at stier og løyper ikke blir ødelagt av ny bebyggelse eller blir sperret inne på annen måte. Turkart bidrar også til å synliggjøre viktige friluftslivsområder i kommunen.

Søknadspliktige tiltak

Mange tilretteleggingstiltak vil være av en slik størrelse og karakter at de er søknads- eller meldepliktige etter plan- og bygningsloven. Med tiltak menes (§ 1-6) oppføring, riving, endring, herunder fasadeendringer, endret bruk og andre tiltak knyttet til bygninger, konstruksjoner og anlegg, samt terrenginngrep og opprettelse eller endring av eiendom. Ta alltid kontakt med kommunen for å avklare dette.

Natur- og landskapstilpassning

Attraktiviteten til et friluftslivsområde henger nært sammen med verdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, vegetasjon og andre naturgitte kvaliteter. Det må være et grunnleggende prinsipp at vår tilrettelegging for et enkelt friluftsliv ikke ødelegger de samme kvalitetene som gjør et område attraktivt for friluftsliv. Tilpasninger må gjøres for at tilrettelegging skal bidra til å ivareta opplevelseskvaliteter, føre til minst mulig miljøbelastning og ikke føre til unødige inngrep i naturmiljøet og kulturlandskapet. Noen viktige prinsipper for god natur- og landskapstilpassning er nevnt nedenfor.

- Tilpass hytter og traseer til landskapet
- Unngå sårbare naturtyper og viktige viltbiotoper (www.naturbase.no)
- Bruk traseer for gamle ferdselsårer
- Legg traseer til slitesterke vegetasjonstyper
- Vurder muligheten for tilgjengelighet for alle (universell utforming)

Avtaler og tinglysing

Ved tilrettelegging og merking av stier og løyper, eller ved teknisk tilrettelegging som bruer eller faste bolter, må man ha tillatelse av grunneier. Grunneiere kan skifte fra år til år, og det bør derfor inngås en skriftlig avtale mellom dere for å forhindre fremtidige konflikter. Avtalen kan med

fordel også tinglyses, noe som sikrer at retten kan dokumenteres overfor nye grunneiere ved overdragelse av eiendommen. Forslag på avtaler finnes bakerst i Merkehåndboka.

4.5 Friluftsløven

Friluftsløven sikrer den frie ferdselsretten. Lovens hensikt er blant annet å avklare forholdet mellom friluftsbruk og grunneiers disposisjonsrett over egen grunn, og den skal ta hensyn til begge sider. Kort sagt har man lovfestet det vi kan kalle allmenne rettigheter i forbindelse med ferdsel, opphold, telting m.v.

Sentralt i loven er begrepet utmark, som er definert som områder som ikke er innmark. Innmark er definert i loven, og avgrensningen mellom innmark og utmark er omtalt i MDs rundskriv T - 3/07. I utgangspunktet er det opp til hver enkelt turgåer å vurdere om det er fri ferdsel basert på hvordan området framstår. Ferdsels- og oppholdsrett er altså noe hver enkelt har.

Dette er essensen i friluftsløven: Turfolk skal selv bedømme hvordan området framstår (utmark/innmark) og om ferdsel eller opphold evt. er til ulempe eller sjenanse for andre, eller om dyre-/planteliv forstyrres eller skades. I tvilstilfeller kan det være hensiktsmessig at kommunen gir en uttalelse ("mening") om saken, men det er kun en rettsavgjørelse som kan avgjøre om et område er innmark eller utmark.

DNTs medlemsforeninger skal søke grunneiers, brukers eller vernemyndighetens tillatelse til merking og skilting av stier/løyper. Mange steder vil grunneierstrukturen være kompleks, med mange involverte eiere. Da kan også være nyttig å ha kontakt med grunneierforeninger, utmarkslag eller lignende være rette kontakt. I tilfelle det ikke oppnås tillatelse til merking/skilting av en viktig strekning, kan § 35 gi foreningen "inngrepsløyve". Bestemmelsen bør være en nødløsning, men den bidrar trolig i utgangspunktet til at vanskelige saker løses i minnelighet. Se rundskriv fra MD T -3/07, som også omhandler forhold omkring terrenginngrep/klopper m.v.

I rundskriv T -3/07 går det fram en forventning til at parter i saker skal forhandle før konflikter utvikler seg, og at loven er skrevet med tanke på at saker skal løses i minnelighet.

4.6 Reindriftsløven

Reindriftsløven har i § 65 bestemmelser om "Ferdsl i område hvor rein beiter", som har ordlyd som ligner på de man finner i friluftsløven ("plikter å vise hensyn og opptre med varsomhet slik at reinen ikke unødlig uroes eller skremmes under beiting, flytting mv ...") Også her vil det være ønskelig, eller til og med nødvendig, med god kontakt mellom foreninger og reindriftens områdestyre, slik at konflikter unngås.

4.7 Universell utforming

Det er viktig at DNTs medlemsforeninger bør tilrettelegge sine tilbud slik at flest mulig kan benytte det slik at den vedtatte verdien "inkluderende" bare blir noe vi taler om i festtaler. DNT kan ikke gjøre alt tilgjengelig for alle, men vi kan klare å lage gode alternativer for alle slik at alle får et godt tilbud.

I det offentlige rom defineres universell utforming slik: "Universell utforming er utforming av produkter og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning

som mulig, uten behov for tilpasning og spesiell utforming. Universell utforming omfatter planlegging, bygging/etablering, drift og forvaltning av bygninger, anlegg og uteområder, tjenesteproduksjon og service, salg av produkter og bruk av elektronisk informasjons- og kommunikasjonsteknologi”.

Forskrift om universell utforming er gjeldende fra 1. januar 2010. Den stiller krav til universell utforming på offentlige bygg.

Anbefalinger for uteområder

Norsk Standard arbeider med en standard for universell utforming av uteområder. Standarden skal gi svar på hvordan universell utforming av uteområder kan ivaretas.

Med uteområder menes i denne sammenheng areal som er tilgjengelig for publikum og som er planlagt, kultivert og/ eller tilrettelagt for utendørsaktiviteter, service, opphold, rekreasjon og naturopplevelser.

Del III – Hytte- og ruteplan for hver forening

Her følger en oversikt over elementer som bør være med i en hytte- og ruteplan for hver forening. Den vil bli justert etter landsmøtet. Hensikten med planen er å beskrive status og videre arbeid med foreningens hytte- og løypenett. Planen skal gjelde for en definert periode. Alle foreningene bør ha laget en plan innen landsmøte i 2011.

I forbindelse med arbeidet med den enkelte hytte- og ruteplan er det viktig å få en avklaring på hvilke geografiske områder som skal bevares uten fysiske inngrep, hvilke som er ferdig utviklet og hvilke det er hensiktsmessig å utvikle videre. Her blir det viktig at tilstøtende foreninger samarbeider tett.

De overordnede føringene i del I og II må ligge til grunn for den enkelte forenings hytte- og ruteplan.

- Strategiske føringer
Foreningens overordnede mål og vedtak for utvikling av hytter, stier og løyper
- Foreningens arbeidsområde
 - o Henvisning til avtaler med DNT og samarbeid med andre foreninger
 - o Beskrivelse av arbeidsområde
 - o Foreningens historikk i området
 - o Hensiktsmessig oppdeling av planen må vurderes for eksempel der en både utvikler kysttilbud, tilbud i nærområde og tilbud på fjellet
- Status for hytte og rutenett
 - o Oversikt over antall og type hytter med beskrivelse av driften (bestyrer, tilsyn mv)
 - o Bruk, kapasitet og besøksutvikling
 - o Driftsøkonomi
 - o Evt. oversikt over private tilbud som supplerer/fungerer sammen med foreningens tilbud
 - o Oversikt over merkede stier og løyper
 - o Bruk og vedlikeholdsbehov
 - o Organisering av sti- og løypearbeidet
- Analyse, mål og tiltak
Under aktuelle punkter/ tema angis mål, analyse av utviklingsbehov, eventuelt behov for endring av dagens hytte- og rutestruktur og forslag til tiltak. Tiltakene bør prioriteres.
- Hytter (deles i hyttetyper eller områder etter behov)
 - o svakheter/mangler ved dagens hyttepark (kapasitet, trivselsfaktorer, doforhold, energiløsninger, hunder, søppelhåndtering)
 - o har foreningen ulike typer hytter tilpasset Barnas Turlag, grupper mv,
 - o er det behov for flere hytter
 - o oppgradering av eksisterende anlegg
 - o turmuligheter/ aktiviteter ved/ på hyttene

- søppelhåndtering
- Rutenett
 - mangler ved rutenett
 - mulighet for rundturer
 - skilting fra og til startpunkter
 - mulighet for kollektivtransport til startpunkter,
 - samarbeid med kommuner/ andre aktører
 - boer, broer framfor klopper, sikkerhet ved utlegging
 - slitasjepunkter – behov for tiltak